

ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ МЕНЕДЖМЕНТУ ВИТРАТ

*Мокієнко Т.В., аспірант,
Полтавська державна аграрна академія*

У статті розглядаються теоретичні аспекти удосконалення системи управління витратами в аграрному підприємстві. На основі проведеного аналізу запропоновані стратегічні напрями підвищення прибутковості виробництва зерна та молока на досліджуваному підприємстві шляхом менеджменту витрат. Розрахована економічна ефективність запропонованих заходів.

In the article the theoretical aspects of improvement of control system by charges are examined in an agrarian enterprise. On the basis of the conducted analysis strategic directions of increase of profitability of production of grain and milk are offered on the investigated enterprise by the management of charges. Expected economic efficiency of the offered measures.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки для підвищення конкурентоспроможності підприємства особливо важливого значення набувають проблеми формування та управління витратами. Будь-яке підприємство повинно функціонувати на основі економічних розрахунків щодо джерел формування майна, його використання, визначення витрат, доходів та прибутку, оцінки привабливості суб'єкта господарювання. Виходячи з цього, господарську діяльність потрібно організовувати так, щоб окупити всі витрати й отримувати прибуток.

У процесі господарювання на підприємстві виникають витрати щодо вартості використаних виробничих запасів, оплати праці працівників, зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів. Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів господарювання. У такому абстрактному розумінні витрати виробництва однаково притаманні всім суспільно-економічним формаціям. Діяльність аграрного сектора у сучасних умовах пов'язана з ризиком і невизначеністю та значною мірою відрізняється від інших галузей народного господарства, що й зумовлює особливості управління виробничими витратами.

Виробництво може розвиватися не тільки за рахунок зростання витрат, а й за підвищення ефективності їх використання. Саме тому проблема побудови ефективної системи управління витратами суб'єктів господарювання, в контексті загальної стратегії підприємства, яка сприяла б максимізації темпів приросту прибутку та мінімізації витрат, є нині особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи вирішення питань підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та вдосконалення економічного механізму формування виробничих витрат висвітлені в наукових працях В.Я. Амбросова, І.Ф. Баланюка, А.Ф. Бурика, С.І. Дем'яненка, М.Я. Дем'яненка, В.В. Зіновчука, І.Г. Кириленка, М.Й. Маліка, Л.Г. Мельника,

С.В. Мочерного, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, М.Й. Хорунжого, В.В. Юрчишина та інших вчених.

Вагомий внесок у подальшу розробку методики та методології вивчення даного питання зробили такі вчені, як М.Г. Грецак, В.Н. Зимовець, Т.Г. Маренич, М.М. Павлишенко, О.М. Шпичак, Г. Фандель та ін. Проте багатогранність проблеми потребує подальшого пошуку нових теоретичних підходів і розробки практичних рекомендацій щодо її вирішення.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних і методичних засад, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах шляхом менеджменту витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне управління фінансовими результатами діяльності підприємства є одним із головних чинників функціонування підприємства в умовах ринку. Постійні зміни, що їх породжує конкурентне середовище, змушують керівників підприємств адекватно реагувати на них, постійно вносячи відповідні зміни у систему управління підприємством.

Успішне управління підприємством може здійснюватись тільки за умови отримання інформації, необхідної для аналізу ситуацій, прийняття рішень і контролю за їх виконанням. Відсутність такої інформації змушує керівників підприємств спиратися в розробці рішень на інтуїцію, підвищуючи ризик прийняття неправильного рішення. Все це свідчить про те, що наразі склалася об'єктивна необхідність вдосконалення систем і методів стратегічного управління підприємством, зокрема управління витратами та їх інформаційного забезпечення. Вплив чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства зумовлює також формування особливостей поточного управління на рівні виробництва, за видами продукції та за центрами відповідальності.

Система управління витратами відіграє надзвичайно важливу роль в управлінні конкурентоспроможністю підприємства, тобто обґрунтуванні управлінських рішень під впливом зовнішнього економічного середовища. Не менш значна роль належить їй і в налагодженні ефективного внутрігосподарського управління, створенні ефективного механізму планування, контролю та аналізу витрат.

Проведемо розробку перспективних напрямів розвитку основних галузей одного із досліджуваного нами підприємств, а саме ДП „ДГ „Степне” Полтавського району. Як встановлено нами, усі досліджувані підрозділи підприємства є перспективними, однак, для досягнення високих результатів діяльності в цілому, необхідно застосувати для кожного окремого виду продукції певні заходи.

Зерновиробництво займає найкращу позицію серед інших видів діяльності підприємства. Отже, для нього слід застосувати стратегію розвитку та підтримання конкурентних переваг, зокрема підвищити урожайність пшениці, за рахунок дотримання агротехнічних вимог вирощування культури. В результаті підвищення врожайності та збільшення посівної площі за рахунок зменшення площ під збитковими культурами, а, отже, більш раціо-

нального використання матеріальних засобів, транспорту, трудових ресурсів, можна забезпечити високий кінцевий результат.

Сучасні екологічні і економічні умови обумовлюють пошуки як нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, так і формування перспективних технологічних комплексів машин, що мають сприяти збереженню та підвищенню родючості ґрунту, зниженню енерго- і трудовитрат, виконанню технологічних процесів на високому рівні.

Залежно від рівня ресурсного забезпечення підприємство може отримати суттєво різні результати. Вкладаючи значний капітал у виробництво певного виду продукції, підприємство збільшує витрати в розрахунку на 1 га площі посівів і значно скорочує собівартість виробництва 1 ц продукції.

Запропонуємо досліджуваному підприємству нову ресурсозберігаючу технологію виробництва озимої пшениці залежно від рівня ресурсного забезпечення та визначимо, чи дана технологія буде ефективною в плані отримання високих економічних результатів та саме яку технологію ДП „ДГ „Степне” потрібно використовувати в ході виробництва – нову, чи існуючу в даний час на підприємстві.

Собівартість вирощування озимої пшениці при запропонованій технології, при урожайності пшениці 50 ц/га наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Планова собівартість вирощування озимої пшениці за ресурсозберігаючою технологією у ДП „ДГ „Степне” на 2012 р.

Показник	На 100 га посіву	На 1 га посіву	На 1 ц продукції	Структура витрат, %
Витрати праці, люд.-год.	443,5	4,40	0,09	-
Заробітна плата (основна, додаткова) з нарахуваннями, грн.	5234	52,34	1,05	3,1
Насіння, грн.	27500	275,00	5,50	16,4
Мінеральні добрива, грн.	30654	306,54	6,13	18,2
Засоби захисту рослин, грн.	36987	369,87	7,40	22
ПММ, грн.	18930	189,30	3,79	11,3
Амортизаційні відрахування, грн.	15400	154,00	3,08	9,2
Ремонт основних засобів, грн.	8798	87,98	1,76	5,2
Транспортні витрати, грн.	2109	21,09	0,42	1,3
Плата за оренду земельних ділянок, грн.	1500	150,00	3,00	0,9
Інші матеріальні витрати, грн.	9342	93,42	1,87	5,6
Страхові платежі, грн.	4100	41,00	0,82	2,4
Загальновиробничі витрати, грн.	7456	74,56	1,49	4,4
Разом виробничі витрати (виробнича собівартість), грн.	188009	1890,10	37,80	100,0

Аналіз технології виробництва озимої пшениці (табл. 1) при умові високого ресурсного забезпечення свідчить про високу ефективність вкладеного капіталу. Значні витрати, що становлять 188009 грн., дозволяють знизити витрати на виробництво 1 ц пшениці до 37,80 грн в той час, коли навіть фактично 1 ц зерна у ДП „ДГ „Степне” у 2009 р. становить 61,99 грн. Витрати праці на весь обсяг робіт складуть лише 443,5 люд.-год.

Найбільшу питому вагу цих витрат (рис. 3.2) віднесено на мінеральні добрива (18,2 %), засоби захисту рослин (22 %), ПММ (11,3 %), насіння (16,4 %) тобто основну частину ресурсів вкладено в забезпечення високої родючості ґрунту, урожайності, високим валовим зборам а не на обслуговування виробничого процесу, що є досить позитивним фактором, адже в даний час економічних реалій підприємства намагаються економити і при цьому досягати найбільш економічно-ефективних результатів.

Розрахуємо економічну ефективність застосування даної технології у ДП „ДГ „Степне” (табл. 2).

Таблиця 2

Економічна ефективність застосування нової технології виробництва озимої пшениці у ДП „ДГ „Степне”

Показники	Фактичні дані, 2009 р.	План, 2012 р.	Відхилення (+;-)
Площа посіву, га	610	610	-
Урожайність, ц/га	45,7	50	4,3
Валовий збір, ц	27877	30500	2623
Повна собівартість усієї продукції, тис.грн.	1728	1153	-575
Повна собівартість 1 ц, грн.	61,99	37,80	-24,19
Ціна 1 ц, грн.	62,83	62,83	0
Вартість валової продукції, грн.	1752	1916	165
Валовий прибуток, грн.	23	763	740
Рівень рентабельності виробництва, %	1,4	66,2	64,9

Застосування нової ресурсозберігаючої технології виробництва озимої пшениці у ДП „ДГ „Степне” дасть змогу збільшити обсяг валового прибутку на виробництві даної культури на 740 тис. грн, в той час, як рівень рентабельності зросте порівняно із 2009 р. на 64,9 в.п. і становитиме 66,2 %.

Для підвищення рівня ефективності та конкурентоспроможності виробництва молока, як одного із головних видів продукції досліджуваного ДП „ДГ „Степне” нами запропоновано обладнати молочнотоварну ферму холодильним устаткуванням, адже саме ця умова є невиконаною на шляху до виробництва екологічно чистої продукції.

Це дозволить реалізовувати на молокопереробні заводи якісне молоко. Надбавка до ціни термостійкого екологічно чистого молока становитиме не менше 15 %. Для цього пропонується купити закордонне холодильне устаткування, вартість якого становить 145,0 тис. грн. Також, нами запропоновано купити закордонний змішувач кормів. Особливістю використання кормозмішувачів є те, що при його експлуатації спостерігається зростання надоїв молока за рік в середньому на 5 ц з розрахунку від однієї корови. Вартість кормозмішувача з двохстороннім розвантажувальним транспортером становить 168,0 тис. грн. Реалізація даного проекту у ДП „ДГ „Степне” дасть можливість не тільки збільшити надої, підвищити якість молока, а й забезпечить імідж підприємства на ринку та високу конкурентоспроможність на перспективу.

Визначимо економічну ефективність додаткових витрат у галузі молочного скотарства, як основної рушійної сили забезпечення конкурентоспромо-

жного статусу ДП „ДГ „Степне” на ринку молока. В основі проекту лежить наступне: купівля кормозмішувача Magnum (вартість – 168,0 тис. грн.), холодильного устаткування Miller 2080 (вартість 145,0 тис. грн.) а також оптимізація кормового раціону корів дійного стада, що забезпечить отримання високих надоїв молока з показниками якості, що відповідають усім стандартам. Реалізувати господарство повинно термостійке молоко високої якості (табл. 3).

Таблиця 3

Економічна ефективність додаткових витрат у молочному скотарстві ДП „ДГ „Степне”

Показники	2009 р.	План на 2012 р.	Відхилення (+,-)
Кормозмішувач Magnum, тис. грн	-	168	-
Холодильне устаткування Miller 2080, тис. грн	-	145	-
Амортизаційні відрахування, 15%	-	47	-
Технічне обслуговування, 6,5%	-	23,5	-
Кількість корів, усього голів	400	400	-
Надій на одну корову, ц	54,8	59,8	5
Ціна реалізації, грн/ц	188,19	216,42	28,23
Валовий надій, ц	21920	23920	2000
Обсяг реалізації, ц	18933	20660,5	1727,5
Валовий дохід (виручка), тис. грн	3563	4471,3	908,3
Повна собівартість, тис. грн	2244	2627,5	383,5
в т.ч. додаткові витрати, тис. грн	-	383,5	-
Прибуток, тис. грн	1319	1843,8	524,8
Рівень рентабельності, %	58,8	70,2	11,4

Таким чином, понесені додаткові витрати у галузі молочного скотарства ДП „ДГ „Степне”, дозволить досліджуваному нами підприємству додатково отримати 524,8 тис. грн прибутку. При цьому на основі застосування кормозмішувача та оптимізації кормового раціону надій з розрахунку від однієї корови зросте на 5 ц за рік (валовий надій зросте на 2000 ц). Ціна реалізації термостійкого молока високої якості буде вищою на 28,23 грн / ц, навіть без урахування ринкового зростання цін, яке спостерігається у 2010 р.

Таким чином, перехід у найближчі строки на інтенсивні та енергоощаджуючу технології вирощування сільськогосподарських культур значною мірою відобразяться на підвищенні економічної ефективності виробництва, і, головне, на основі запропонованих технологій підприємство може скоротити виробничі витрати, зменшити собівартість виробництва, адже впровадження у виробництво нових раціональних та агрономічно обґрунтованих методів ведення виробництва – основна запорука успіху менеджменту витрат.

Висновки. Зниження собівартості – дне з головних джерел нагромадження, забезпечення розширеного відтворення в галузі. Воно може відбуватися за умов: скорочення витрат на виробництво при незмінному виході продукції, збільшення виробництва продукції при незмінних витратах або скорочення витрат при одночасному зростанні обсягів виробництва. Найперспективніший напрям зниження собівартості продукції – підвищення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин, що

ґрунтується на системі заходів по підвищенню економічної родючості землі і всебічній інтенсифікації виробництва.

Література.

1. Відоменко І.О. Собівартість продукції як складова організаційно-економічного механізму реалізації стратегії лідирування у витратах // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Формування конкурентноздатності підприємств АПК в умовах ринкової трансформації економіки”. – Полтава: Полтавська ТПП, ПП „Форміка”, 2004. – С. 12-14.

2. Моссаковський В. Концепція побудови управління витратами у сільськогосподарських підприємствах / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 6. – С. 32-42.

3. Світовий О. М. Ефективність виробництва та особливості формування виробничих витрат в рослинництві / О. М. Світовий // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільськогосподарства : Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ, 2007. – Вип. 66. – С. 178–184.

4. Світовий О. М. Основні чинники формування виробничих витрат у рослинництві в ринкових умовах / О. М. Світовий // Вісник Сумського НАУ. – 2007. – № 6–7 (26–27). – С. 302–306.

5. Сук П.Л. Групування витрат виробництва в умовах ринку / П.Л. Сук // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 53-56.

6. Цал-Цалко Фінансова звітність підприємства та її аналіз / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 460 с.

УДК 65.011.56.004:631.11

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ В МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ *Навроцький С.А., к.е.н., доцент, М'яка С.І., асистент, Полтавська державна аграрна академія*

У статті розглянуто основні етапи процесу автоматизації обліку в малих підприємствах аграрної сфери. Визначено тенденції та перспективи використання комп'ютерних інформаційних технологій.

This article is concerns mean stages of process automation accounting in small enterprises of agriculture, in addition tendencies using of computers information technologies was certain.

Постановка проблеми. Успішний розвиток господарюючого суб'єкту залежить від рівня його інформаційного забезпечення. Інформаційним осередком підприємства є система бухгалтерського обліку, що реєструє, обробляє та інтерпретує дані про господарську діяльність та передає їх у вигляді звітності зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Дані про господарські процеси є вхідною інформацією, яка через систему накопичення, систематизації та узагальнення перетворюється на фінансову та управлінську звітність, що є вихідною складовою системи бухгалтерського